

Sisekaitseakadeemia

Politsei- ja piirivalvekolledž

Andres Suurküla

**EESTI VABARIIGIS KASUTATAVATE TEENISTUSKOERTE
NARKOOTIKUMIDE JA LAIBA LÕHNA OTSIMISE ERINEVAD
KOOLITUSMEETODID JA NENDE RAKENDAMINE**

Lõputöö

Juhendaja:
Heiki Suomalainen, MBA

Muraste 2013

LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: Politsei- ja piirivalvekolledž	Kuu ja aasta: aprill 2013
Töö pealkiri eesti keeles: Eesti vabariigis kasutatavate teenistuskoerte narkootikumide ja laiba lõhna otsimise erinevad koolitusmeetodid ja nende rakendamine	
Töö autor: Andres Suurküla	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas Allkiri:
<p>Lühikokkuvõtte: Käesolev lõputöö on esitatud 43 leheküljel. Viidatud allikate nimekirja kuulub 17 nimetust. Töös on esitatud 10 joonist. Lõputöö on kirjutatud eesti keeles ja resümees on esitatud inglise keeles.</p> <p>Käesoleva lõputöö eesmärgiks oli välja selgitada, milline oleks kõige sobilikum koolitusmeetod laiba- ja narkokoerte koolitamiseks. Autori hinnangul sai töö eesmärk täidetud.</p> <p>Antud töö teoreetilises osas anti ülevaade töö uurimisülesanneteks püstitatud teemade üle, milleks olid anda ülevaade koera haistmismeelest ja selle toimimisest, narko- ja laibakoerte otsitavatest lõhnadest ning Eestis kasutatavatest koeratõugudest, kes otsivad narkootikumide ja laiba lõhna. Samuti anti ülevaade erinevatest Eestis kasutatavatest koolitusmeetoditest, kuidas panna koeri otsima narkootikumide ja laiba lõhna.</p> <p>Antud uurimuse eesmärk oli välja selgitada hetkel teenistuses olevate Eesti Politsei- ja Piirivalve, Maksu- ja Tolliameti ja Vanglateenistuse narko- ja laibakoerte näitamise viisid ning koerajuhtide rahulolu sellega, samuti koolituseks kasutatav töö maht. Selle uurimiseks viis töö autor läbi küsitluse, milleks koostas ankeetküsitluse.</p> <p>Uurimisküsimustest sai töö autor teada, et passiivselt näitavate koerte koolitus on parim koolitusviis. Osadest vastustest tuli välja, et koera töökoht võib olla soosiv aktiivselt näitavale koerale ja hetkel on koerajuht sellega rahul, aga see välistab koera kasutamist kohtades, kus aktiivne näitamine võib otsitavaid objekte rikkuda. Passiivselt näitavat koera saab kasutada ka väljaspool põhitöökohta.</p>	
Võtmesõnad: koer, narkokoer, laibakoer, koolitusmeetodid	
Võõrkeelsed võtmesõnad: Dog, Drug dog, Cadaver dog, Training methods	
Säilitamise koht:	
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja	Allkiri:

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1. KASUTATAVAD KOERATÕUD, HAISTMINE JA KOOLITATAVAD LÕHNAD....	6
1.1. Kasutatavad koeratõud	6
1.2. Haistmine	9
1.3. Narko- ja laibakoerte otsitavad lõhnad.....	11
2. EESTIS KASUTATAVAD KOOLITUSSUUNAD	15
2.1. Kutsikakoolitus.....	17
2.2. Aktiivselt näitav koer	19
2.3. Passiivselt näitav koer	21
2.4. Proaktiivselt näitav koer.....	22
2.5. Laibakoerte koolitus	23
3. LÕHNU OTSIVATE TEENISTUSKOERTE KOOLITUS-MEETODITE KASUTAMISE ALANE UURIMUS	25
3.1. Uurimise läbiviimise meetod.....	25
3.2. Valimi iseloomustus	26
3.3. Uurimistulemused ja nende analüüs	27
KOKKUVÕTE.....	35
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU.....	37
SUMMARY	39
LISA 1. ANKEETKÜSITLUS.....	40

SISSEJUHATUS

Koeri kasutatakse teenistuses lõhnade leidmisel, et aidata inimese tööd kiirendada ja seda efektiivsemalt teha. Teenistuskooertel on olnud alati oluline osa erinevate ametkondade töös ning koerte kasutamine just erinevate lõhnade otsimisel on väga suur. Näiteks otsitakse koertega alates piraatkaupadest (CD ja DVD) ja lõpetades elusate loomadeni, keda illegaalselt üle piiri tuuakse. Samuti otsivad koerad süütevedelikke ja majades olevaid hallitusseeni. Palju kasutatakse koeri inimese lõhna otsimiseks erinevatest transpordivahenditest piiripunktides ning hoonetesse peitunud kurjategijate leidmisel. Samuti kasutatakse lõhna otsivaid koeri inimese lõhna jälitamisel maastikul nii eksinud seeneliste leidmisel kui ka põgeneva kurjategija jälitamisel. Koerad ei otsi ainult elusate inimeste lõhnu, nad võivad otsida ka laipu.

Tänapäeval on aretatud üle 400 erineva koeratõu, kuid teenistuses saab neist kasutada vaid väikest osa. Põhiliselt on koerad aretatud kas jahi-, seltsi- või töökoorteks. Seltsikoerte aretamisel on eesmärgiks saada ilus välimik, jahi- ja töökoerte puhul on oluline nende tööefektiivsus. Sealt tekibki vahe, milliseid koeri on võimalik ja kasulik teenistuses kasutada.

Koera nina on kõige efektiivsem vahend lõhnade tundmisel ja eristamisel. Koera võimsa haistmise eelis annab politseile võimalused nende kasutamiseks sündmuskohal. Koera nina asendavaid tehisevahendeid on püütud leiutada ja on ka leiutatud, kuid need on senini väga kallid ja kohmakad aparaadid (Land 2009).

Koera haistmismeel on 800 000 - 1000000 korda inimese omast parem, mis tagab koerte tõhususe lõhnade otsimisel. Kui võrrelda inimese lõhnataju koera omaga, siis saan tuua järgmise näite: kui inimene tunneb pitsa lõhna tervikuna, siis koer tunneb tomati, liha, jahu, kastme ja erinevate juustude lõhna eraldi ning oskab öelda täpselt, kust need lõhnad tulevad (Stejskal. 2013:9). Koerte haistmismeele kasutamine aitab vähendada inimressursside kasutamist ja lühema aja jooksul otsida läbi suuremat ala.

Töö **aktuaalsus** tuleneb sellest, et antud teema kohta on vähe eestikeelset materjali. Samuti puudub ühtne arusaam koolitusmeetoditest ning sellest, kuidas neid rakendada. Inimestel puudub teadlikkus laiba lõhnast ja selle kasutamisest.

Antud töö **eesmärk on** uurida erinevaid koolitusmeetodeid narko- ja laibakoerte koolitamisel ning selgitada, millist koolitusmeetodit oleks kõige parem Eestis rakendada.

Töös on seatud järgmised **uurimisülesanded**: 1) anda ülevaade koera haistmismeelest ja selle toimimisest, narkootikumide ja laiba lõhnast ning Eestis kasutatavatest koeratõugudest, kes otsivad narkootikumide ja laiba lõhna; 2) anda ülevaade erinevatest Eestis kasutatavatest koolitusmeetoditest, kuidas panna koeri otsima narkootikumide ja laiba lõhna; 3) viia läbi kvantitatiivne uuring ankeetküsitlusena, et selgitada välja narko- ja laibakoertele kõige sobilikum koolitusmeetod; 4) teha ettepanekud, milline koolitusviis oleks kõige sobilikum.

Antud töö koosneb kolmest peatükist. Esimeses peatükis on kirjeldatud Eestis narko-ja laibakoertena kasutatavaid koeratõuge, antud ülevaade sellest, kuidas toimib koera haistmisaparaat ja tutvustatud narko-ja laibakoerte otsitavaid lõhnu. Töö teises peatükis on kirjeldatud, kuidas toimuvad kutsikakoolitus, aktiivselt näitavate koerte, passiivselt näitavate koerte, proaktiivselt näitavate koerte ja laibakoerte koolitus. Töö kolmandas peatükis on antud ülevaade töö eesmärgi saavutamiseks läbiviidud uurimise meetodist ja valimi iseloomustusest ning analüüsitud uurimistulemusi.

1. KASUTATAVAD KOERATÕUD, HAISTMINE JA KOOLITATAVAD LÕHNAD

Selleks, et anda ülevaadet erinevatest koolitussuundadest, kirjeldatakse eelnevalt Eestis teenistuses kasutatavate lõhnu ajavate koerte tõuge ja seletatakse lahti, kuidas toimib nende haistmine. Samuti kirjeldatakse, millised on need lõhnad, mida koerad otsivad ning kuidas nende lõhnadega koolitust tehes ümber käia.

1.1. Kasutatavad koeratõud

Koera tõugudest eelistatakse enamasti jahikoeri, kellel on loomupärane omadus otsida ja peremehe heaks erinevaid ülesandeid lahendada. Samuti kasutatakse erinevaid lambakoeri nagu Saksa lambakoer ja Belgia lambakoer, sest nende tahe inimese jaoks töötada on suur ning neil on loomupäraselt hea nina, mis on sobilik erinevateks otsinguteks.

Koeratõu valikul arvestatakse kindlasti, milline teenistuskohd või milline ülesanne koeral on. Näiteks laibakoerteks, kelle töö Eestis on enamasti maastikul, oleks soovitatav valida Saksa lambakoer või Belgia lambakoer, kuna neil on kergem maastikul liikuda. Jahikoertel on raskem maastikul ja metsas, sest jahiiinstinkt on koeral eriti tugev ja võib hakata segama antud ülesande täitmist.

Tuginedes oma töö kogemustele, sobivad narkootikume otsivateks koerteks just jahikoerad, kes on väiksema kasvuga ja loomult sõbralikumad. Narkokoer, kes peab töötama näiteks lennujaamas, võiks olla keskmise suurusega ja loomu poolest sõbralik, selleks sobib väga hästi jahikoerana tuntud Labrador. Samas autodest lõhna otsimiseks sobib just jahikoerast spanjel, sest mahub seal paremini liikuma kui suured tõud. Väikest kasvu koer kahjustab kõige vähem läbi otsivat transpordivahendit. Suurtel koertel võib kitsas ruum takistada korralikku otsimist.

Nagu näha, on tõu valik äärmiselt oluline, peaaegu niisama oluline kui tööomadused, mis on peamine koera valiku kriteerium. Õigest tõu valikust sõltub edasine teenistuse efektiivsus

ning kui hästi saab püstitatud ülesandeid lahendada. Seetõttu on oluline teha õiged valikud õigel ajal. Selleks on vaja omada koerte tõugude kohta õigeid teadmisi.

Spanjelid

Inglise springerspanjel on väga vana tõug, keda kasutatakse jahikoerana ja tema ülesandeks on lindude ülesajamine. Springerite kasvatustöö sai alguse 18. sajandil. Algselt kutsuti tõugu Norfolk spanjeliks, kuigi Norfolk aladel ei toimunud erilist kasvatustööd, tuli nimi krahv Norfolk järgi, kes elas Sussexis. Aastal 1902 sai tõug ametlikult Inglise springerspanjeli nimetuse ja võeti Inglise kennelklubi tõunimekirja. (Koeratõugude 08.09.2012)

Inglise springerspanjel on proportsionaalne, tugeva kehaehitusega, keskmise suurusega koer. Ameerika näitusetüüpi koertel on ruutjas kehaehitus, nad on kasvult veidi väiksemad, tagumised nurgad tugevasti arenenud, esimesed sirged. Karvkate on raske ja pikk, koera pea kujus puuduvad tõuomased tunnused. Turjakõrgus umbes 51 cm, kaal 18-25 kg. (Koeratõugude 08.09.2012)

Jahitüüp ei meenuta millegi poolest oma välimusega klassikalist näitusetüüpi. Nad on lühikarvalised, pika kehaga ja väga väikest kasvu. Nad erinevad tugevasti tõumäärusest. Samas on nad ideaalsed jahikoerad ja kuuluvad kindlasti linde ülesajavate koerte eliiti. Tõuaretuses ei panda kokku näituse- ja jahitüüpi koeri. (Koeratõugude 08.09.2012)

Eestis on teenistuskoertena eelistatud jahitüüpi Inglise springerspanjelid. Töö autori arvates on see valik õigustatud, sest näituseliini springerspanjelid on aretatud perekoeraks ning nende töomadused on palju halvemad. Jahiks aretatud koerte instinkti tase on seevastu palju kõrgem. Samuti on jahikoerte karvkate oluliselt lühem ning seetõttu vajab selle hooldus vähem aega, mis jätab rohkem aega koera koolituseks.

Vene spanjel on aretatud pärast Suurt Isamaasõda Euroopas levinud erinevate spanjeli tõugude ristamise teel. Selle tulemusena on saadud küllaltki arvukas ühetüübiline põhikari, kes sarnaneb kokkerspanjeliga, kuid on viimasest suurem ja pikema kehaga. Tõu standard kinnitati 1951. aastal. (Koeratõugude 08.09.2012) Vene spanjelit kasutatakse peamiselt linnujahil, kus tema ülesandeks on lind üles leida ja õhku ajada, hiljem lastud lind jahimehele kätte tuua (Joosepson 1993:328-329).

Vene spanjel on raske iseloomuga ning tema koolitamine nõuab rohkem eelteadmisi ja kogemusi, seega ei sobi ta koerajuhile esimeseks teenistuskoeeraks. Kogenud koerajuhi käes on nad võimelised tegema väga head tööd ning saavutama väga häid tulemusi.

Vene spanjel on pikakarvaline, madalakasvuline, tugeva kehaehitusega koer. Turja kõrgus on isastel 38-44 cm, emastel 36-42 cm. (Koeratõugude 08.09.2012)

Belgia lambakoer

Belgia lambakoerad on aretatud Belgias, kus neid kasutati karjakoertena ja nad olid suurepärased valvurid ning karja kaitsjad. Ta võitis kiiresti populaarsuse ka töökoerana, teda kasutati inimeste otsimisel, politseitöös ja mujal. Tänapäeval on nad populaarsed ka harrastuskoertena. Belgia lambakoeri on nelja tüüpi: groenendael, tervueren, laekenois ja malinois. Ametlikult tekkis tõug ajavahemikul 1891 kuni 1897. (Koeratõugude 08.09.2012)

Kui Belgia lambakoer on hästi koolitatud ja kasvatatud, siis ta on väga sõbralik ja töökas. Nad on väga kõrge instinktitasemega ja nõuavad pidevalt uusi väljakutseid ning on jätkuvalt tegutsemisvalmis. Sobivad hästi lahendama ülesandeid, kus tuleb kasutada nina.

Soovitud keskmised suurused on 62 cm isastel ja 58 cm emastel. Kaal ligikaudu 25 – 30 kg isastel ja 20 – 25 kg emastel (Koeratõugude 08.09.2012).

Saksa lambakoer

Aretatud Saksamaal teenistus-, valve- ja lambakoeraks, laialdaselt kasutatav teenistuskoeer terves maailmas. Saksa lambakoera ajalugu sai alguse 19. sajandil ideest luua tugev, arukas ja kergesti õppust võttev koer, kes kaitseks ja karjataks kariloomi. (Koeratõugude 08.09.2012)

Max Emil Friedrich von Stephanitz (ülemaailmselt tuntud kui tõu isa/looja) nägi 1899. aastal Karlsruhe koertenäitust külastades karjakoera, kelles ta nägi neid omadusi, mida oli kaua otsinud: pärilik karjatamis- ja õppimisvõime, tugev kehaehitus, väarikus, arukus ja taibukus (Koeratõugude 08.09.2012).

Saksa lambakoer on keskmist kasvu, veidi väljavenitatud, tugeva ja lihaselise kehaga. Luustik on kuiv, selle ehitus kindel. Turjakõrgus on isastel 60 kuni 65 cm ja emastel 55 kuni 60 cm. Keha pikkus on ligikaudu 10 kuni 17% turjakõrgusest pikem. Tõug jaguneb tööliiniks ja näituseliiniks. (Koeratõugude 08.09.2012)

Eraldi mainimist vajab Saksa lambakoerte tervis. Üks tavalisemaid probleeme sellel tõul on puusa- ja küünarliigese düsplaasia, mille tagajärjel võib koer kannatada valu vanemas eas. (Stevens 2010:17)

Eestis eelistatakse teenistuskooertena tööliini Saksa lambakoeri. Töö autori arvates on selline valik õigustatud, sest tööliini Saksa lambakoertel on näituse liini omadest palju kõrgem instinktitase ja ka eespool mainitud düsplaasia probleemid on neil väiksemad.

Labrador

Tõu kujunemislugu ei ole täpselt teada, aga kõik viitab sellele, et Labradorid on pärit Newfoundlandi rannikult, kust Inglise meremehed kauplesid kaasa võrke välja tirivaid koeri. Eestisse toodi esimene Labradori retriiver, Brutan Angela, 1982. aastal Lätist. (Koeratõugude 08.09.2012)

Tänapäeval kasutatakse Labradore palju kodukoertena ning linnujahil. Labradorid on väga inimesekesksed koerad, kes soovivad olla inimesele meelega järgi. Labradoridel puudub igasugune agressioon, kui kasvatuses ei ole tehtud suurt viga. Labradoride teenistuses kasutamise populaarsuse põhjus ongi, et inimeste lähedal otsimisel ja markeerimisel on nad nende jaoks rohkem usaldusväärsed kui näiteks Saksa lambakoerad või Belgia lambakoerad, kellel on agressiivsem maine (Mistafa 1998:12).

Labradorid on tugeva kehaehitusega, turjakõrgus on isastel 56-57 cm, emastel 54-56 cm, kaal on isastel 27-34 kg ja emastel 25-32 kg (Koeratõugude 08.09.2012).

Kirjeldatud koerte tõud on levinumad narko- ja laibakoertena Eestis ning on ennast õigustanud heade tulemustega teenistuses. Kuid olenemata koera tõust, on koertele erinevate lõhnade otsimiseks oluline haistmine ning nina töö.

1.2. Haistmine

On oluline teada, kuidas töötab koera nina. Miks ja kuidas koer lõhna tunneb ning miks mingis situatsioonis koer lõhna ei tunne? Kõigile neile küsimustel aitab vastust leida koera ja koera haistmise parem tundmine.

Hingamisaparaat moodustub rinnaõõnes asetsevatest kopsudest ning neid välismaailmaga ühendavatest hingamisteedest. Hingamisteed on sisse- ja väljahingatava õhu juhtijad ning

püsivad nendes seintes leiduva luulise või kõhrelise toese tõttu alati avatud. Seest on nad vooderdatud ripsepiteeliga kaetud näärmerikka limaskestaga. (Joosepson 1993:40)

Haistmispiirkond võtab enda alla piiratud ala ülemise karbiku ja ninavaheseina tagumises osas. Haistmispiirkonna limaskest on koeral hallika värvusega ning sisaldab haistmisretseptoreid. (Joosepson 1993:42)

Puhkeolekus on väljahingamine passiivne protsess: sissehingamis- ja diafragmalihased lõtvuvad ning rindkere maht väheneb. Samal ajal tõmbab väljavenitatud kops elastsuse tõttu kokku, õhurõhk kopsudes ületab atmosfäärirõhu ning õhk liigub alveoolidest välja. Intensiivse hingamise korral (kestval jooksul, aktiivsel nuusutamisel või saaklooma jälitamisel) muutub ka väljahingamine aktiivseks protsessiks. Väljahingamislihaste kokkutõmbe tagajärjel liiguvad roided taha- ja sissepoole ning rinnaõõne maht väheneb. Aktiivset väljahingamist abistavad ka kõhulihased, mille kokkutõmbe tagajärjel suureneb kõhuõõne sisene rõhk. (Joosepson 1993:44)

Puhkeolekus hingab koer umbes 15 korda minutis ja liikudes 31 korda minutis. Normaalsel hingamisel kulgeb suurem osa sissehingatud õhust otse kopsudesse ja lõhnamolekulid ei liigu üldse mitte haistmisepiteeli retseptorite kaudu. Nuusutamishingamisel hingab koer 140-200 korda minutis ja sissehingatud õhus tekib keeris. Sel juhul tungivad õhk ja selles olevad lõhnamolekulid sügavamale sõõrmetesse ja põhjustavad optimaalseima haistmisaistingu. (Wolfgang 2001)

Inimesel on umbes 5 miljonit lõhnaretseptorit ning võrdluseks verekoeraga, kellel on 100 miljonit lõhnaretseptorit. Koerte haistmismeel on äärmiselt tundlik, mistõttu nad suudavad tunda hästi palju erinevaid lõhnu ka eriti rasketes tingimustes. Koerad suudavad eristada otsitava lõhna ka kohas, kus on palju erinevaid ja tihti tugevamalt lõhnavaid objekte või aineid. (Rebmann, David, & Sorg 2000: 8-9) Hea haistmisega loomadel on nina märg, mis aitab neil tuule ja lõhna suunda määrata (Joosepson 1993:355).

Koera nina on parim vahend erinevate lõhnade avastamiseks ning lõhnaallikate kindlakstegemiseks. Koera haistmismeel on keeruline ja hästi arenenud, millest suudame enda kasuks kasutada vaid väga väikest osa. Kuid see osa, mida meie oma töös saame kasutada, on piisav meile vajalike lõhnade tuvastamiseks.

Kui otsitakse aine lõhna ükskõik millisest keskkonnast, siis esimese asjana, mida tuleb tähele panna ja arvesse võtta, on õhu liikumine selles keskkonnas, näiteks ruumis. Seda illustreerib

hästi olukord, kui jälgida vabalt liikuvat suitsu, mis iga väiksema õhu liikumise korral oma suunda muudab. Seda nii ruumides kui ruumidest väljas. Saamamoodi nagu levib suits, levib ka aine lõhn kas siis tuule, õhu, soojuse või ventilatsiooni tõttu.

Sellepärast on oluline, et kui asutakse otsima aine lõhna, siis oleks koerajuhil hea arusaam õhu ja lõhna liikumisest ruumides ja maastikul. See kergendab lõhnaallika asukoha kindlakstegemist. Heaks abivahendiks on tavaline välgumihkel, millega saab kerge vaevaga kindlaks teha õhu liikumise suuna otsitavas keskkonnas. (Robicheaux, Jons 1996:34)

Koera ninatöö tundmine aitab koerajuhil oma koera haistmismeele toimimist paremini mõista ja seega koera tulemuslikumalt kasutada. Samuti on koerajuhil vaja teada, millised on otsitavad lõhnad. Seega, et koera edukalt koolitada, on vaja omada teadmisi narkootikumidest, nende lõhnast ja laiba lõhnast.

1.3. Narko- ja laibakoerte otsitavad lõhnad

Narkootikumide tutvustus

Üks levinumaid lõhnu, mida koertega otsitakse, on narkootilise aine lõhn. Et koera koolitada, on vaja eelteadmisi erinevatest narkootikumidest ja nende mõjust inimesele. Samuti on vaja teada, kuidas aineid koolitusel kasutada ja kuidas nendega ümber käia.

Kõik narkootilised ained mõjutavad inimese meelelundeid. Ained muudavad olulisi psüühilisi funktsioone, näiteks ärkvelolekut, valu tundlikkust, reaktsioonikiirust, lühimälu ja kiirust. (Oiseth 1999:3)

Joove tekib siis, kui piisavalt suur kogus narkootilist või muud uimainet jõuab ajju. Joobe liigi määramine sõltub mitmesugustest teguritest, nagu uimasti liik ja kogus, manustamise viis ja aine mõjuga seotud ootused, ümbritsev keskkond ning isikuomadused. Joobeseisundi järel saabub järeljoove, mis tekib siis, kui aju taastab oma normaalse tegevuse. Joobe tunnuseks on näiteks väsimus, keskendumisraskused, agressiivsus, üldine halb enesetunne. Toime järgi jaotatakse narkootikumid kesknärvisüsteemi mõjutavateks, vaigistavateks ja hallutsinogeenseteks aineteks. (Oiseth 1999:3)

Uimastite korduvtarbimine tekitab uimastisõltuvust. Uimastisõltuvus on seisund, mil inimest valdab sundsoov saavutada narkootilise aine mõjul tekkiv olek. (Oiseth 1999:3) See, millal

sõltuvus tekib, on väga individuaalne ja suurel osal sõltuv uimastist endast. Mõned uimastid võivad sõltuvust tekitada juba peale esimest korda manustamist, näiteks heroiin, aga mõned uimastid nõuavad selleks mitmekordset eelnevat kasutamist, näiteks kanep.

Joobe tekitamiseks peab inimene uimastit manustama võrdlemisi suures koguses, mida on võimalik teha mitmel moel (Oiseth 1999:3). Narkootiliste ainete manustamiseks võin tuua järgmised viisid:

- suitsetamine
- süstimine
- suu kaudu manustamine
- nina kaudu manustamine

Mõnda narkootilist ainet ei ole võimalik mitut moodi manustada, näiteks hašišit ehk kanepivaiku ei saa süstida, sest hašiš vees ei lahustu. (Oiseth 1999:3)

Narkootikumid jagatakse koerte koolituses toime järgi neljaks liigiks:

- kanep
- opiaadid
- kesknärvisüsteemi mõjutavad
- hallutsinogeenid

Eesti illegaalsel narkoturul on levinud kõik maailma peamised narkootilised ained. Võttes arvesse politsei statistikat, eristub äravõetud ainetest kolm suuremat rühma narkootikume: kanep ja selle töötlemise produktid, heroiin ja teised opiaadid ning amfetamiin ja sellega sarnased ained. (Kiipus, Lõhmus 2004:26)

Kuna koerale ei ole mõistlik õpetada liiga palju erinevaid lõhnu, on koolituses välja kujunenud järgmised põhilised narkootilised ained, mida koolitatakse:

- kanep
- kanepitooted

- hašiš
- heroiin
- ecstasy ehk MDMA (3,4-methylenedioxy-*N*-methy lamphetamine)
- amfetamiin
- metamfetamiin
- kokaiin
- gammahüdroksübutüraat (GHB)

Narkootilisi aineid, mida koolituses kasutatakse, tuleb käidelda äärmiselt ettevaatlikult, et aine lõhn ei saaks saastatud mõne kõrvalise lõhnaga, milleks võib näiteks olla koera omaniku lõhn või mõni muu lõhn, mida koer võib eelistada esmase koolituse käigus aine lõhnale.

Kõik ained, mida koolituses kasutatakse, peavad olema korralikult pakendatud kilekottidesse. Kui aineid käideldakse, tuleb alati kanda kummikindaid ning kui võimalik kasutada ka pintsette, et vältida ainele võõraste lõhnade külgejäämist.

Aineid tuleb regulaarselt ümber pakkida, sest kilekott võib peitmise käigus määrduda ja võtta juurde peidukoha lõhna (erinevad õlid, bensiin ja muud lõhnad). Kui millegi muu lõhn käib otsitava ainega pidevalt kaasas, siis võib tekkida olukord, kus koer saab aru, et kõrvaline lõhn on see, mille eest saab preemia, mitte aine enda lõhn. Hiljem otsibki koer hoopis kas õlide, bensiini või muude ainete lõhna.

Laiba lõhna tutvustus

Samuti nagu narkokoorte koolitusel, tuleb ka laibakoorte koolitamisel jälgida, et ei toimuks lõhna saastamist ümbritseva keskkonna lõhnaga. Laibakoorte koolitamisel on võimalik kasutada erinevaid lõhnaallikaid. Laiba lõhnaga koolitades tuleb alati meeles pidada, et oleks tagatud turvalisus endale ja koerale erinevate haiguste vastu. Kindlasti tuleb kasutada kindaid. Koolitusel kasutatakse lõhnaallikana inimese liha, vere ja juuste roiskumisel tekkinud lõhna. Samuti saab kasutada laiba riideid ning meditsiinilisi jääke, nagu verised sidemed ja muud sellist.

Inimese liha lagunemisel tekkiv lõhn on koorte koolitamiseks kõige puhtam ja selgem lõhnaallikas. Koolitatakse kõigi lagunemisastmetega, soovitud lagunemisastme säilitamiseks

kasutatakse sügavkülmikuid, et protsessi peatada. Inimese lihaga koolitamisel on palju eetilisi ja seadusandja poolt pandud piiranguid ning seda ei kasutata koerte koolituses. (Rebmann et al 2000:67)

Loomuliku lõhnaallikana saab kasutada verd, mida on lihtne kasutada ja mis roiskumisel eristab laibale iseloomulikku lõhna. Vere abil on võimalik teha hauda imiteerivat peidupaika ning erinevates lagunemise etappides koertega otsida ning koolitust läbi viia. (Rebmann et al 2000:67)

Koolituse käigus saab teha harjutusi, milles on peidetud laibariided ja veri, mis imiteerib lõhna poolest võimalikult realselt otsitavat peidikut. Selle harjutuse käigus saab kontrollida koera käitumist olukorras, kus erinevad lõhnad on segunenud.

Verd saab kasutada erinevate sündmuskohtade imiteerimisel kas siis ruumis, autos või maastikul. Kuna verd, mida panna peidukohta, ei lähe vaja palju, siis saab seda igale poole paigutada. See teeb erinevate peidukohtade tekitamise lihtsamaks.

Laibakoerte koolitusel saab kasutada ka leitud laiba aluspinnast, mis on läbi imbunud laiba-vedelikuga ja annab koertele lõhnaallika. Seda materjali ei saa säilitada ja tuleks kohe kasutada. (Rebmann et al 2000:68)

Alternatiivina saab kasutada ka sealiha, mis oma koostiselt ja lagunemisel tekkiva lõhnaga meenutab inimese lõhna. Miinusena tuleb lisada, et koertel võib tekkida segadus just maastikult otsides, kus võib olla roiskunud loomalaipu ning seetõttu tõmmata tähelepanu antud ülesandelt eemale.

Kui on ülevaade erinevatest lõhnadest, siis tuleks hakata mõtlema edasisele koolitusele. Peab vaatama, millised on võimalused ning millist koolitusmeetodit valida. Järgmises peatükis on lahti seletatud erinevad koolitusmeetodid ning millist meetodit kasutada eesoleva ülesande lahendamiseks.

2. EESTIS KASUTATAVAD KOOLITUSSUUNAD

Koolitus algab kõigile koertele kutsikakoolitusega. Pärast kutsikakoolitust muutub koolituse suund vastavalt sellele, milline on koera iseloom ja kus koer teenistusse asub. Lõhnasid otsiva koera koolituseks kulub umbes 12 nädalat, mille käigus koolitatakse 5-8 aine lõhna (Kaldenbach 1998:85). Õpetatavate lõhnade hulk ei ole koerale keeruline, pigem on keeruline leida sobivat koera (Kaldenbach 1998:85). Kui on valitud õige koer, siis erinevate lõhnade tundma õppimine ei ole temale raske. Samuti on vaja koerajuhti, kellel on palju entusiasmi ning teadmisi koera koolitusest ja kes on valmis kuulama teiste inimeste nõuandeid (Kaldenbach 1998:85).

Koerad on võimelised leidma lõhnu kohtadest, kuhu inimene ei oska vaadata, sest silmaga ei ole peidukoht tuvastatav. Narkootikumi peidukohana toon näite, kui aine on peidetud auto kere sisse. Laiba lõhna näite toon, kui on tegu matmisega ja aega on möödunud piisavalt kaua, et maapind on saanud taastuda.

Koera koolituse tähtsuse mõistmine koera osavamaks muutumisel ja osavuse säilitamisel on oluline küsimus. Uuringud oskuste arengus on näidanud, et treenimine ja harjutamine võivad märgatavalt arendada oskust tasemeni, kus ekspert, kelle all on mõeldud koerajuhti koos koeraga, suudab teostada ülesandeid, mida teised peavad võimatuks. (Helton. 2009:93) Tuleb tähele panna, et intensiivne treening ei pruugi olla alati kasulik ja arvatakse, et liigne treening võib olla lausa kahjulik (Ensminger 2012:7). Uuringud on näidanud, et palju efektiivsem oli koera koolitada ühe korra, mitte viis korda nädalas (Ensminger 2012:7). Sealjuures peab trenn olema kindlasti intensiivne ja koera arendav.

Kui võrrelda koeri erinevate tuvastusvahenditega, siis nende eeliseks on see, et avastamise protsent sõltub treeningust, õige treeningu korral suutlikkus kasvab oluliselt ja koerad on äärmiselt paindlikud. Erinevalt tehnilistest vahenditest on koerad suutelised arenema ja nende suutlikkus avastada lõhnu kasvab läbi korduvate harjutuste. (Helton. 2009:94)

Tänapäeval on lõhnu ajavate koerte koolituses hakatud sunni asemel kasutama positiivset koolitust ning koeri pigem premeeritakse õige käitumise eest, mitte ei karistata valet käitumist. Kasutatakse erinevaid mänguasju, mis koerale meeldivad, nagu pallid, nutsud,

riideribad, PVC-toru. Oluline on ka premeerimine ning selle õigeaegsus, millest sõltub koera õppimise tulemuslikkus.

Teenistuskooerte koolituskeskuses on lõhna otsivate koerte koolituse pikkus 80 akadeemilist tundi.

Aine eesmärk on:

- anda koerajuhile teadmisi ja praktilisi oskusi ainete lõhnade otsimise koolitusest
- anda koerajuhile teadmisi ja praktilisi oskusi aine lõhna otsiva teenistuskooera kasutamisest teenistuses

Käsitletavad teemad:

- narkokoerte kasutamine, Eestis levinud tõud
- narkootiliste ainete klassifikatsioon
- õpetatavad narkootilised ained
- narkootiliste ainete peamised omadused
- narkootiliste ainete tarbija iseloomustus
- narkootikumide hoidmine ja käitlemine
- koolitussuuna valik
- otsima õpetamine ja selle tähtsus edasises koolituses
- lõhna tutvustamine
- esimene peidik, selle tähtsus
- narkootikumide otsimine, käsklused otsimisel
- otsimine erinevates keskkondades (maastik, hooned, transport jne)
- narkootiliste ainete otsimise taktika (suunatud ja vaba otsimine)
- käitumine peidiku leidmisel (premeerimine)
- aine leidmisest teatamise õpetamine

- teatamise viisid (aktiivne ja passiivne narkokoer)
- narkootiliste ainete peitmiskohad
- peidikute ettevalmistamine
- erinevad peidikud (levinud peidikud ja peitmisviisid)
- peidikute raskusastmed
- narkootiliste ainete otsimist segavad tegurid
- kiirtestide kasutamine
- laibaotsimise koolitus (Koerajuhtide põhikursuse õppekava, Politsei- ja piirivalvekolledži direktori 16.12.2010.a käskkiri nr 6.2)

Kõigepealt läbivad kõik koerad kutsikakoolituse ja peale seda jaguneb lõhnu ajavate koerte koolitus aktiivselt näitavate koerte, passiivselt näitavate koerte ja proaktiivselt näitavate koerte koolituseks. Peale näitamisviisi koolituse valikut toimub spetsialiseerumine narko- ja laibakoerteks.

2.1. Kutsikakoolitus

Kui koera tõug on valitud ja on teada, mis on koera tulevane ülesanne, tuleks alustada koolitusega. Koolitusega võib alustada kohe, kui kutsikas on kätte saadud, mis üldjuhul on siis, kui kutsikas on kahe kuu vanune. Esmane koolitus on äärmiselt oluline ja määrab selle, kuidas koer ülejäänud teenistusega toime tuleb. Oluline on luua tugev ja positiivne põhi.

Kõigepealt tuleb alustada kutsika keskkonnatreeningutega. Kutsikas peab ennast tundma hästi igas olukorras ja erinevates kohtades. Samuti ei tohi teda häirida erinevad helid ega rahvarohked ja mürarikkad kohad. Selliseid treeninguid tehakse kuni koera täisealiseks saamiseni (1,5-2 aastani, see oleneb koerast) ning kui vahepeal ilmneb, et koer ei tule toime või väldib mingit olukorda või kohta, tuleks ta välja vahetada ja alustada uue kutsika treenimisega.

Kui keskkonnatreeningud on edukad ja selgub, et koer on enesekindel ning uudishimulik ega ole pelglik, tuleks alustada lihtsate mängimisharjutustega, mis on kogu koolituse alus. Mängimise all mõeldakse seda, et koer on nõus palli taga ajama, mis näitab, et tal on hea saagiinstinkt.

Kui kutsikas on valmis mänguasjaga mängima, siis tuleks hakata seda peitma, et kutsikas harjuks otsima. Soovitavalt võiks neid harjutusi teha ruumis, mis võiks olla terve algkoolituse vältel üks. Kutsikal tekib positiivne ootus selle ruumi suhtes ja see teeb koolituse hilisemates etappides lihtsamaks.

Mänguasja peitmisega õpetatakse koerale süsteemset otsimist. Mänguasja peidetakse erinevatele kõrgustele ja kohtadele, et koer otsiks süsteemselt tervet ruumi ega jätaks ühtegi eset nuusutamata.

Teine meetod on kutsikat koolitada lõhnastatud mänguasjaga ehk siis kas pallile või mänguasjale on aine lõhn lisatud. Seda on võimalik teha mänguasja aine lõhnaga purgis hoides (laibalõhnas, narkolõhnas või mõnes muus koolitatavas lõhnas) või kasutades PVC-toru. Sellist koolituse meetodit kasutatakse tavaliselt koera puhul, kellest tuleb aktiivselt näitav koer.

Samaaegselt õpetatakse kutsikale erinevaid näitamise viise, nagu istu, lama, kraabi või haugu. Näitena kirjeldan istu- käskluse õpetamist, mis sobib vanemale koerale. Koer on rihmastatult teie kõrval, te viskate mänguasja mõne meetri kaugusele, nii et koer seda näeks. Koer tahab mänguasjale järele joosta, aga seda tuleb keelata ja nõuda istumist. Kui koer istub, tuleb kiirelt luba mänguasjale järele minna ning pärast kiidetakse koera. Seda harjutust korratakse ning koeralt nõutakse iga kord pikemat aega istumist, enne kui mänguasjale järele lubatakse minna.

Harjutus on koerale selge, kui koer istub käsu peale ega jookse mänguasjale järele enne teie luba. Kui koolitus on õigesti õnnestunud, peab koer pärast mänguasja leidmist istuma ja seda vaatama jääma. Koer ei pea seda kõike õppima ühe päevaga, koolituse võib jagada mitmeks osaks, kuid üldiselt õpib ta õige käitumise ära paari päevaga (Murray 2012:14).

Rihma kasutamine on oluline koera algkoolitusel, et anda tuge mingil kindlal koolitushetkel või -faasis. Hästi koolitatud koer ei vaja hilisemas etapis enam rihma tuge, vaid saab ise aru, mis toimub ning mida peab edasi tegema. (Syrotuck 2010:93) Koer peab suutma otsida nii rihmaga kui rihmata.

Ohtlikes piirkondades on rihm või rakmed asendamatu turvaabinõu. Koera rakmed on oluline abi, et tõsta koera kas laevale või laevalt maha ning lasta koer otsima piirkondadesse, kuhu on muidu raske pääseda. Rakmeid kasutatakse ka koerte identifitseerimisel, et näidata, mis koeraga on tegu, näiteks politseikoer. (Syrotuck 2010:93)

Koera koolituses on hea ära kasutada söögikordasid. Iga kord, kui annate koerale süüa, nõuate temalt kas istumist või lamamist, kui see on teie poolt valitud näitamise viis, mida hiljem koera peal kasutada soovite.

Kui kutsikale on otsimine selge ning ta teab, et kui ta otsib korralikult, siis ta leiab oma mänguasja ja kutsikal on selge, mida ta tegema peab, et seda mänguasja saada (kas istuma lamama, kraapima või haukuma), on õige aeg alustada erinevate lõhnade koolitusega.

2.2. Aktiivselt näitav koer

Aktiivselt näitav koer tähendab seda, et koer on markeerimise hetkel peidukohaga kontaktis: ta kas kraabib või üritab muul moel jõuda lõhnaallikani. Eestis kasutavad aktiivselt näitavaid koeri Maksu- ja Tolliamet ning Vanglateenistus.

Koolituse algusest on koera harjutatud lõhnastatud mänguasjaga ja kui töö on tehtud, siis premeeritakse koera sellega. Mänguasja peaks olema selline, millega koerale meeldib väga mängida. Narkokoera koolitamiseks on esialgu preemiaks ehk mänguasjaks enamasti kas lõhnastatud riidetükk, mis on piisavalt suur, et koer sellega mängida saaks, pall või selleks kohandatud PVC-toru. (Robicheaux et al 1996:11)

PVC -TORU, LÕHNASTATUD RIIE JA PALL

PVC- toru on hea kasutada mitmel põhjusel, toru on kergesti puhastatav ega määrdu jäädavalt ning kui määrdub, on kerge lõigata uus toru. Sellega on mugav koeral mängida ning see ei põrku ettearvamatult nagu pall. Valesti põrkuv pall võib koerale tekitada vale arusaama lõhna ja preemia vahel. Koolituses kasutatava toru valmistamisel tuleb lõigata vajaliku pikkusega osa torust, millele puuritakse sisse augud lõhna paremaks liikumiseks. Oluline on jälgida, et augud oleksid piisavalt väikesed- koera hammas ei tohi jääda mängimise ajal auku kinni. Soovitav on toru otstesse paigaldada spetsiaalsed korgid, et aine ei pudeneks. Kui torusse peidetakse narkootilist ainet, tuleb see kindlasti enne pakkida kilekotti. Nii saab vältida aine kahjustumist ja see on koerale turvaline. Aktiivselt näitava koera koolituses on algusest peale

mänguasi lõhnastatud koolitatava aine lõhnaga. (Robicheaux et al 1996:11) Nagu iga koolitus, jaguneb ka aktiivselt näitava koera koolitus etappideks.

1. Soovitav on kasutada abilist, kes koera nähes läheb ja viib selle lõhnastatud riideriba peitu nii, et koer näeb, kuhu riie pandi, ja saab käpaga paar korda kraapides eseme ise kätte. Koer võib selles etapis seda eset ka näha. Järgneb mäng koeraga. Harjutust korratakse seni, kui koer on saanud aru, et riie tuleb välja kraapida. Tavaliselt kulub selleks viis kuni kümme harjutust.
2. Järgmises etapis näidatakse koerale riidet, aga ei näidata täpselt, kuhu peidik tehakse. Koer saadetakse otsima ning eelnevast harjutusest on koer õppinud, et kuskil on midagi, mis lõhnab teistmoodi ning selle saab kraapides kätte. Kui koer reageerib ainega lõhnastatud riidele, kiidab peremees koera ja julgustab kraapima. Kraapimise käigus saab koer lõhnastatud riide kätte ja järgneb mäng. Seda harjutust korratakse seni, kuni koer reageerib tugevalt lõhnastatud riidele ja hakkab kohe kraapima, et seda kätte saada. Selleks kulub tavaliselt kuni kümme harjutust.
3. Kõiki neid harjutusi on soovitav teha samas ruumis, et abistada koera. Lõhnastatud riie pannakse enne koera tulekut ruumi peitu ehk koer eeldab, et seal on midagi peidetud, kuid ta ei ole saanud eelnevalt ärriteid, sest talle ei ole näidatud lõhnastatud riidet ega selle peitmist. Koer peab otsima ainult lõhna järgi ja ise kraapima hakkama. Selle harjutuse käigus võib koera premeerida mõne teise mänguasjaga, mis talle meeldib, samuti võib koerale peidikust võtta peidetud riide ja sellega mängida. Seda harjutust võib teha ka ainet peites, sest koer reageerib juba tugevalt aine lõhnale ja hakkab lõhna tundes kraapima, sest ta tahab riidet kätte saada, et sellega mängida.

Aktiivse koera positiivseks küljeks on lihtne koolitus ja kõrge motivatsioon aine lõhna suhtes. Negatiivne pool on kahju, mida koer kraapides tekitab, mis on peamine põhjus, miks aktiivselt näitavaid koeri koolitatakse aina vähem.

2.3 Passiivselt näitav koer

Passiivselt näitamine tähendab, et koer ei astu peidukohaga kontakti. Passiivselt näitava koera koolitus algab, kui kutsikakoolitus on edukalt läbitud ning koer on aru saanud, et ruumi on midagi peidetud. Samuti on koeral selge istu- käsk ehk koer istub kohe peale esimest käsku. Siis võib alustada narkootilise aine lõhna tutvustamist. Eestis on suurem osa Politsei- ja Piirivalveameti koerad passiivselt näitavad koerad.

Siin jaguneb koolitus kaheks:

1. Koer õpetatakse täielikult välja palliga, mis tähendab, et koer otsib ja näitab istudes peidetud palli. Koer ei tohi peidukohta puudutada ei käpa ega ninaga- ta peab näitama täiesti passiivselt ja vaatama peidiku poole. Selle meetodi eelis on, et kui midagi ebaõnnestub, saab palliga alati motivatsiooni tõsta ja otsast alustada, samas kui ainega seda teha on raskem.
2. Koer õpetatakse välja kohe narkootilise ainega. Narkootiline aine peidetakse ära (soovitavalt kanep või mõni muu tugevamalt lõhnav aine). Peidik tehakse nii, et koer ei näe peidetavat ainet, ei saa seda kätte ei hammastega ega käpaga kraapides. Kui peidik on ette valmistatud, siis alustatakse koeraga otsimist rihmastatult. Tuleb meeles pidada, et koer on õpetatud otsima oma mänguasja ja otsimine on koeral selge, ta lihtsalt ei tea veel, mida ta otsib. Kui koeraga on alustatud otsimist ja koer jõuab peidiku juurde ning tunneb huvi sealt tuleva lõhna vastu, öeldakse koerale „istu“ ja mõjutatakse kerge tõmbega kaelarihmast. Kui koer istub, premeeritakse teda kohe peidetud lõhna juures ning mängitakse koeraga. Seda harjutust korratakse nii kaua, kui koeral on selge, mida ta peidetud lõhna juures tegema peab, et preemiat saada.

Oluline on meeles pidada, et passiivselt näitav koer ei tohi mitte kunagi midagi ise peidikust kätte saada ehk siis ainuke preemia tuleb peremehe käest ja peidiku juurest. Muidu võib näitamine minna üle aktiivseks. Passiivselt näitava koera premeerimiseks on järgnevad võimalused:

- koera premeeritakse, visates pall üle koera pea peidukoha juurde
- pall pannakse käega peidukoha juurde ja kiire liigutusega visatakse koerale

- pall pannakse peidukoha juurde ja lubatakse käsu peale koeral ise võtta
- pall pannakse peidukoha juurde ega lubata koeral võtta, vaid lükatakse peidukohast koera poole

Üha enam riike vaatab üle oma vanu koolitusmeetodeid ja alustab uute koerte koolitamist just passiivselt näitavateks. Põhjuseks on, et passiivselt näitavate koerte poolt tekitatav kahju otsitavale alale või objektile on oluliselt väiksem. Kui töötatakse inimeste vahel, on oht neile oluliselt väiksem, kui koer on õpetatud reageerima aine lõhnale passiivselt istudes või siis lamades.

2.4. Proaktiivselt näitav koer

Proaktiivselt näitav koer on koer, kes on õpetatud aine lõhna peale haukuma. Koolitus on sama, mis passiivsel koeral, sellise vahega, et koer õpetatakse käsu peale haukuma ja istu - käsu asemel öeldakse koerale käsk „hää!“. Kuna koeral tõuseb instinkt haukudes, tuleb jälgida, et ta ei hakkaks peidikut lõhkuma ega muutuks seeläbi aktiivselt näitavaks.

Et alustada proaktiivse koera koolitusega, tuleb läbida edukalt kutsikakoolitus. Kutsikakoolituse ajal tuleks jälgida, kas koeral on loomupärane omadus haukuda. Paljudele koertele ei meeldi haukuda ja nad teevad seda ainult tugeva ärriti peale. Oluline on teada, et koer tuleb õpetada haukuma oma mänguasja, mitte peremehe peale, sest hiljem, kui palli peidetakse, peab koer haukuma peidukoha poole, kust lõhn tuleb, mitte minema otsima peremeest, kelle käest tavaliselt preemia saab. Kas koer on asjast õigesti aru saanud, saab kontrollida lihtsa harjutusega. Võta mänguasi ja viska maha ning anna koerale käsk otsida. Koer peab minema mänguasja juurde ja jääma selle peale haukuma ega tohi mänguasja suhu haarata. Kui koer on nõus haukuma selleks, et saada oma mänguasja, võib jätkata koeraga proaktiivset koolitust.

1. Koera mänguasi peidetakse kas ruumi või maastikule ning antakse otsi- käsk. Koer on kindlasti rihmastatult, et koerajuht saaks vajadusel mõjutada ja takistada koera käitumast muul viisil kui haukudes. Koer alustab otsimist ning jõudes pallini, üritab seda kas hammastega välja võtta või kraapida. Koerajuht takistab koera rihmast ning

vajadusel ütleb käskluse-hää, mille peale koer hakkab haukuma. Peale paari haugatust peremeeritakse koera ja mängitakse. Seda harjutust korratakse seni, kui koer iseseisvalt palli lõhna tundes haugub.

2. Palliga koos pannakse peitu otsitav aine, koer tunneb palli ja aine lõhna ning hakkab haukuma. Sellist harjutust tehakse viis kuni kuus korda, siis võib palli ära jätta ja peita ainult aine lõhna, mida soovitakse, et koer otsib ja näitab. Esimene kord tuleks koera natuke julgustada, kui see on vajalik. Hiljem ei ole see enam vajalik. Kindlasti ei tohi unustada koera kiitmist ega palliga premeerimist, kui ta on haukuma hakanud peidetud aine lõhna peale.

Proaktiivselt näitavaid koeri on Eestis vähe ning seda koolitust kasutatakse peamiselt maastikult otsivate koertega. Põhjus seisneb selles, et haukuvat koera on metsas kergem leida ja jälgida, eriti kui otsitav ala on suur ja koer eemaldub koerajuhi nägemisulatusest. Samuti saab seda kasutada koerte puhul, kes otsivad suurtest ruumidest, kus koer saab eemalduda koerajuhist ning see on ohutu. Samas tuleb alati meeles pidada, et kui vähegi võimalik, tuleks otsida rihmastatud koeraga, sest see annab suurema võimaluse tagada koera ohutus.

2.5. Laibakoerte koolitus

Laibakoerte koolitus jaguneb kaheks meetodiks. Koerad, kes alustavad koolitust maastikult ja koerad, kes sarnaselt narkokoertega alustavad otsimist lõhnastatud peidikust, mis asub ruumis. Kirjeldatud on nendes koolitustes olevaid peamisi erisusi.

Maastikul otsivatele koertele õpetatakse kõigepealt, et otsitav ese on peidetud maa alla. Kasutada tuleb abilist, kes näitab koerale eset (soovitavalt tükki laiba riidest) ning eemaldub koerast ja kaevab eseme koera nähes maasse, mitte väga sügavale. Koer saadetakse otsima ja lubatakse ese välja kaevata, mängitakse koeraga ja kiidetakse teda. Harjutust korratakse ligikaudu kümme korda. Järgmine etapp on selline, et otsitav ese on juba eelnevalt maasse kaevatud (esialgu võib eseme natuke välja jätta, et koeral oleks lihtsam) ja koer saadetakse otsima ning lubatakse ese välja kaevata ja mängitakse temaga. Edaspidi jäävad harjutused samaks, kuid hakatakse muutma peidikute vanust, alates paarist päevast kuni kolme-nelja-kuuse peidikuni.

Tähele tuleb panna seda, et laibakoer peaks peidetud laipa näitama aktiivselt ning nähtaval olevat laipa proaktiivselt. Seda tuleb eraldi koolitada, kasutades pikka rihma ning laibariideid. Harjutuse alguses pannakse riie rippuma, koerale pannakse külge pikk rihm ning saadetakse otsima. Kui koer on jõudnud riideni, tahab ta seda hammustada, kuid koera takistatakse rihmast, mispeale ta hakkab haukuma ning kohe saab mänguasja ning järgneb mäng peremehega.

Oluline on jälgida, et koer ei otsiks maastiku muutuse lõhna. Maastiku muutuse lõhn tekib, kui kaevamisega pinnast väga palju kahjustada. Tavaliselt kaovad kaevamise jäljed nädalaga. On oluline, et koer saab aru, et preemia tuleb laiba lõhna tundmise eest.

Laiba lõhna otsimiseks erinevates keskkondades, nagu autod ja ruumid, alustatakse peale edukat kutsikakoolitust. Alustatakse ruumist, kuhu tehakse laibalõhnaga peidik. Esialgu alustatakse harjutust soovitatavalt rihmaga, et koer keskenduks täielikult talle antud ülesandele ning teda oleks vajadusel kergem mõjutada. Koer saadetakse otsima ja kui ta lõhnale reageerib, öeldakse „istu“, vajadusel mõjutatakse koera rihmast. Kui koer on istunud, siis premeeritakse kohe. Sellega kinnitatakse koera käitumist laiba lõhna tundes. Harjutust korratakse nii kaua, kui koer, tundes laibalõhna, istub iseseisvalt. Esialgu on soovitatav kasutada ühte ruumi, edaspidi tehakse neid harjutusi erinevates keskkondades. Peidikud peavad olema võimalikult erinevatel kõrgustel ja kohtades.

Eestis kasutatavad koolitssuunad jagunevad vastavalt otsitavale lõhnale ja kohale, kust seda otsitakse. Maastikult laiba lõhna otsiva koera puhul on koolituse suuna valik arusaadav, see peab olema kergesti märgatav ja arusaadav, lihtsasti koolitav. Laibakoerte puhul kasutatakse aktiivset ja proaktiivset näitamist. Narkokoerte puhul aga eelistatakse passiivset näitamist, sest passiivselt näitav koer ei kahjusta objekte, mida ta otsib.

3. LÕHNU OTSIVATE TEENISTUSKOERTE KOOLITUS- MEETODITE KASUTAMISE ALANE UURIMUS

Antud uurimuse eesmärk oli välja selgitada hetkel teenistuses olevate Eesti Politsei- ja Piirivalve, Maksu- ja Tolliameti ja Vanglateenistuse narko- ja laibakoerte näitamise viisid ning koerajuhtide rahulolu sellega, samuti koolituseks kasutatava töö maht. Selle uurimiseks viis töö autor läbi küsitluse, milleks koostas küsitluse (vt lisa1).

3.1. Uurimise läbiviimise meetod

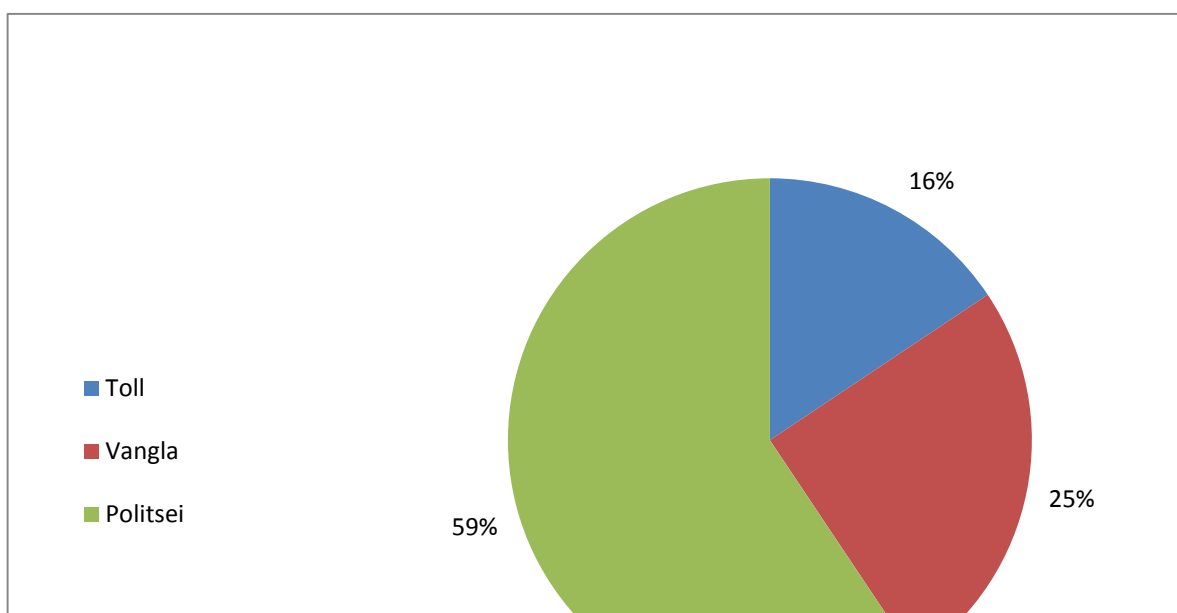
Andmete kogumismeetodina kasutas autor ankeetküsitlust. Küsitlus koosnes kümnest küsimusest, kus olid antud valikvastus variandid. Kahel küsimusel oli vastusevariant muu, kus sai mainida küsitlusest välja jäänud variante. Ühele küsimusele oli eitava vastuse korral võimalik anda seletus. Küsimustikule vastamine oli anonüümne ja vabatahtlik.

Andmete kogumiseks saadeti küsitluslehed laiali e-posti teel ja lisaks sellele käis töö autor isiklikult kohal Lõunaprefektuuris ja Tartu vanglas, et küsitlus läbi viia paberkandjal. Uurimus viidi läbi 15.veebruarist 2013 kuni 15.märtsini 2013.

Esimeste küsimustega soovis töö autor saada ülevaadet, kus asutuses koerajuht töötab ja millise teenistuskoeraga on tegemist. Järgmiste küsimustega uuris töö autor koera näitamise viise ja viimaste küsimustega töö taktikat ning läbiviidavat koolitust.

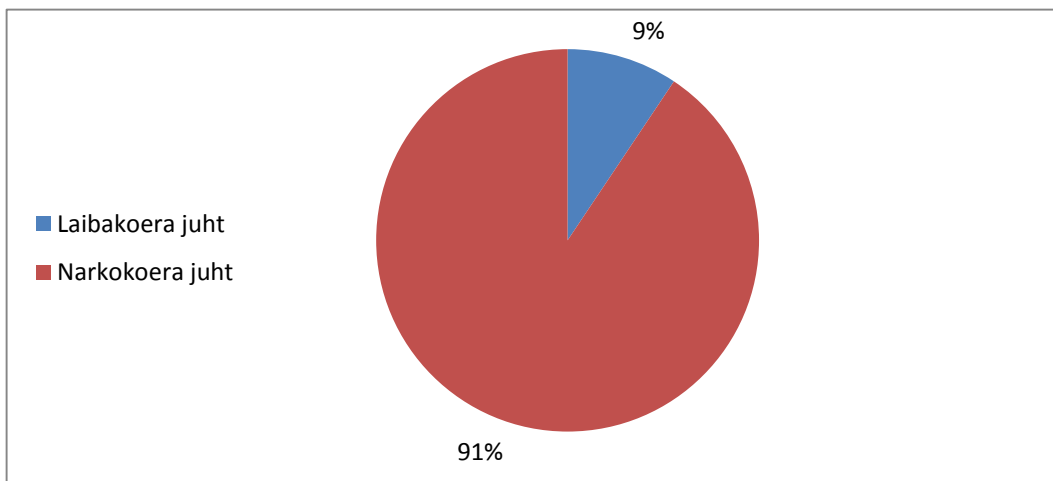
3.2. Valimi iseloomustus

Küsitluses osales kokku 32 narko- ja laibakoera juhti. Küsitluse vastamisel osalesid Politsei- ja Piirivalveameti koerajuhid, mis vastajatest moodustas 59%, Vanglateenistuse koerajuhid, mis vastajatest moodustas 25% ja Maksu- ja Tolliameti koerajuhid, mis vastajatest moodustas 16% (joonis 1). Potentsiaalseid vastajaid oli 48 ametnikku, vastas 32. Küsitluses osales potentsiaalsetest vastajatest 66,7 %.

Joonis 1. Küsitluses osalenud koerajuhid ametkondade kaupa

Küsitluses osales 29 narkokoera juhti, mis moodustab vastajatest 91 % ja 3 laibakoera juhti, mis moodustab vastajatest 9%. Laibakoerad on teenistuses ainult Politsei- ja Piirivalveametis.

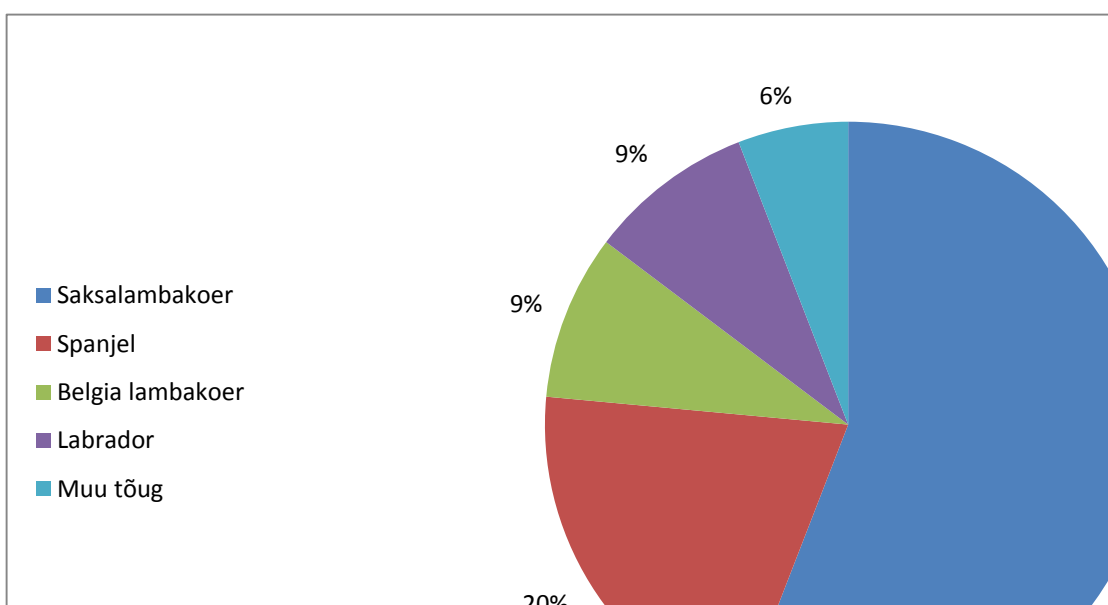

Joonis 2. Küsitluses osalenud koerajuhid

3.3. Uurimistulemused ja nende analüüs

Autor küsis, milline näitamise viis oleks parim laiba- ja narkokoertele. Uurimusküsimuse lahendamiseks valmistas töö autor valikvastustega ankeetküsitluse, mille vastuste tulemused on esitatud allpool.

Küsimusele „*Mis tõugu teenistuskoer Teil on?*“ vastas 56% koerajuhtidest, et omab teenistuskoerana Saksa lambakoera, 20% spanjelit, 9% Belgia lambakoera, 9% Labradori ja 6% vastas, et nad omavad teenistuskoerana muud tõugu koera.

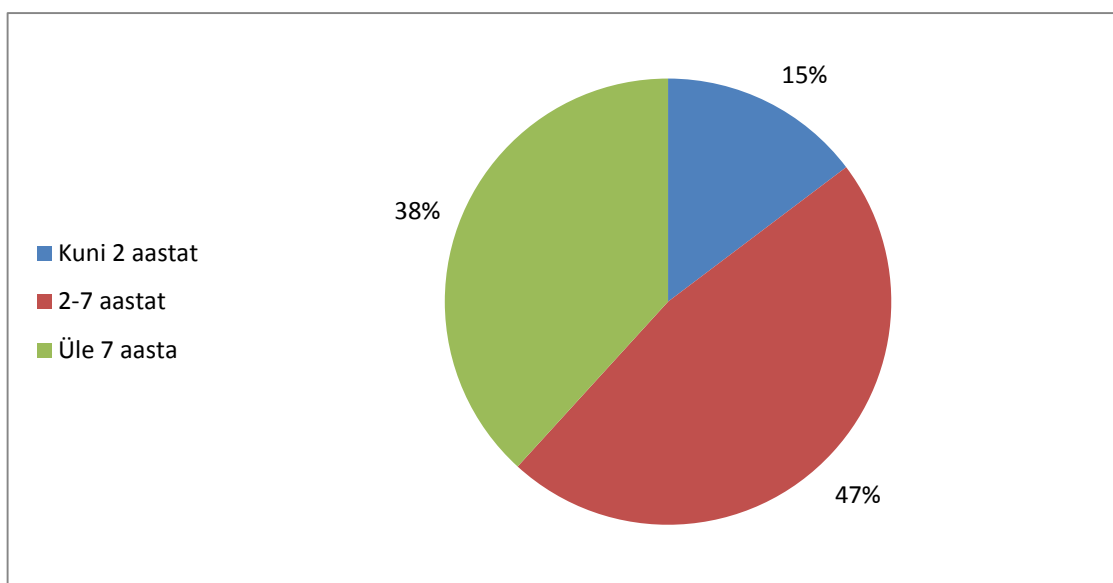

Joonis 1. Teenistuskoera tõug

Küsitlusest selgub, et suure protsendi (55%) lõhnu ajavatest koertest moodustavad Saksa lambakoerad. Kindlasti on Saksa lambakoera eeliseks lihtne allumine dressuurile ning kutsikate hankimise lihtsus. Kasutatavuselt teine tõug on spanjel (19%), mille tingib nende väiksem kasv ja seetõttu mugavam kasutamine.

Muudest tõugudest oli välja toodud üks siledakarvaline retriiver, kelle juht töötab Politsei- ja Piirivalveametis ja segavereline spanjel, kelle juht töötab Maksu- ja Tolliametis. Teenistuskoea valik ei ole alati seotud tõuga. Teenistusse sobivad samuti segaverelised koerad, kui neil on teenistuskoeale vajalikud instinktid ja omadused.

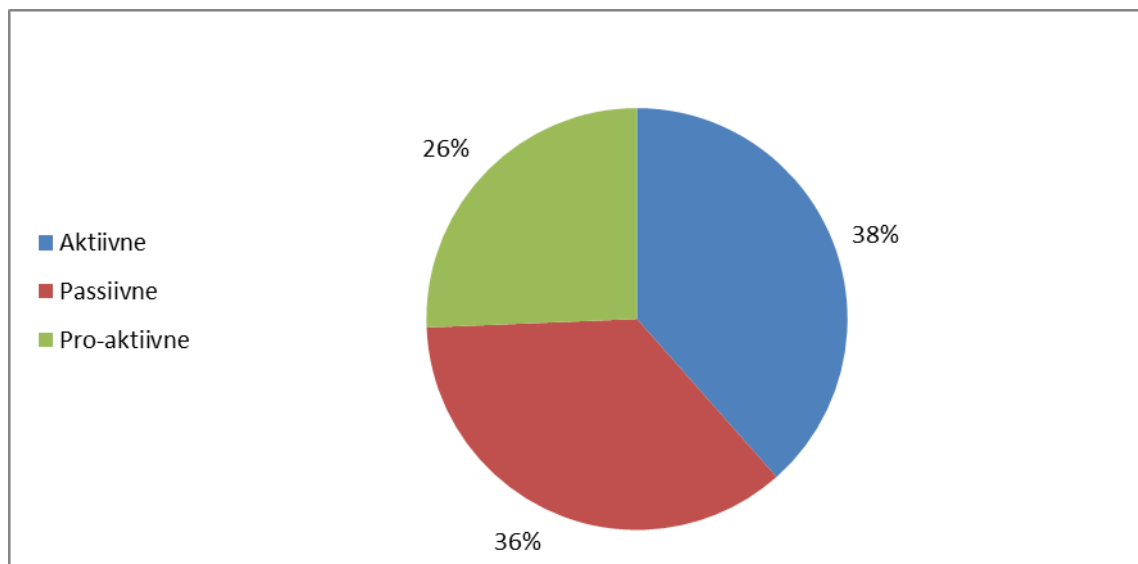
Küsimusele „*Kui vana on Teie teenistuskoea?*“ vastas 47%, et teenistuskoea vanus on kaks kuni seitse aastat, 38% teenistuskoea vanuseks on üle seitsme aasta ja 15% vastas, et teenistuskoea vanus on kuni kaks aastat.

Joonis 2. Teenistuskoea vanus

Suurem osa ehk 47% vastanutest omab 2-7aastast koera, mis on teenistuskoea jaoks parimad. Sellest vanemat koera omab 38% vastanutest. See on suhteliselt kõrge vanus ja nii vanal koeral ei ole näitamise viisi ümberõpetamine enam mõttekas. 15% vastanutest on noore teenistuskoea juhid. Selles vanuses alles kujundatakse näitamise viis välja.

Küsimusele „*Milline on Teie koera näitamise viis?*“ vastas 38%, et teenistuskoera koolituses on kasutatud aktiivselt näitava koera koolitusmeetodit, 36%, et teenistuskoera koolituses on kasutatud passiivselt näitava koera koolitusmeetodit ja 26%, et teenistuskoera koolituses on kasutatud proaktiivsetlt näitava koera koolitusmeetodit.

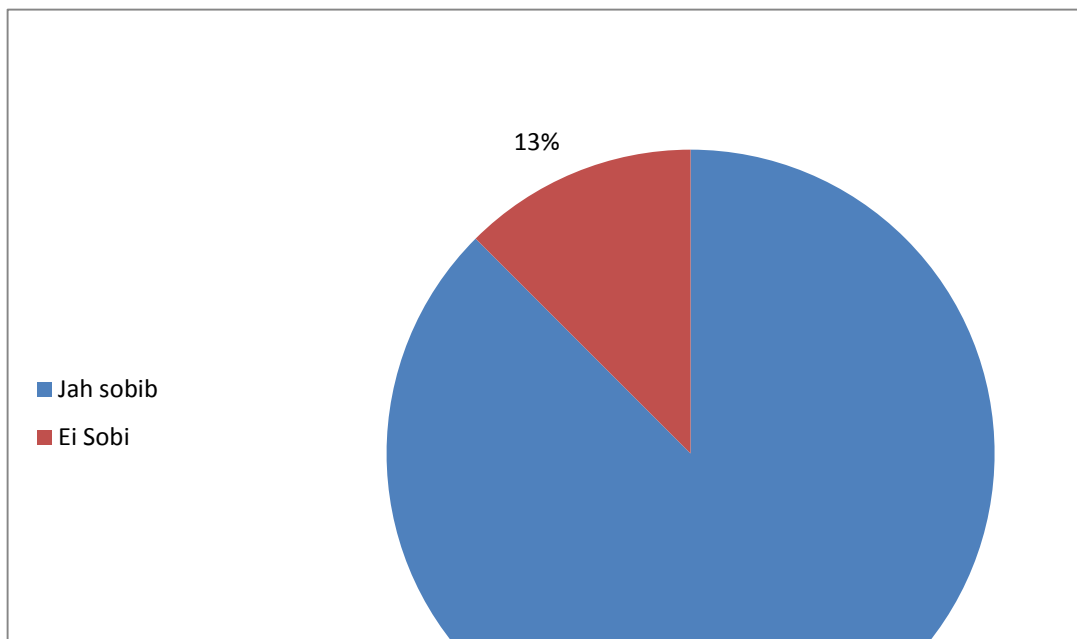

Joonis 3. Koera näitamise viis

Küsitluse tulemusena selgus, et enamik aktiivselt näitavaid koeri on teenistuses Maksu- ja Tolliametis (33%) ning Vanglateenistuses (47%). Samuti on näitamise viis sõltuv teenistuskoera tõust ja otsitavatest objektidest.

Politsei- ja Piirivalveameti 19-st vastanud koerajuhist omavad passiivselt näitavat teenistuskoera 47% koerajuhtidest, proaktiivselt näitavat teenistuskoera 37% koerajuhtidest ja aktiivselt näitavat teenistuskoera omab 16% koerajuhtidest. Kaks koerajuhti omavad kahte teenistuskoera, keda on õpetatud näitama passiivselt.

Küsimusele „*Kas Teie koera näitamise viis sobib Teile? Kui ei sobi, siis millist näitamise viisi eelistaksite ja miks?*“ vastas 87%, et teenistuskoera näitamise viis sobib talle ja 13%, et teenistuskoera näitamise viis ei sobi talle.

Joonis 4. Näitamise viisi sobivus

Küsitlusest selgus, et kõigile Vanglateenistuse koerajuhtidele sobib oma koera näitamise viis, millest neljal oli aktiivne näitamine, kahel passiivne ja kahel koeral näitamise viis varieerus inimese peal passiivne, kirjade peal aktiivne ja kõrgete kohtade puhul proaktiivne. Kaks koerajuhti tõi välja ka põhjuse, miks neile koera selline näitamine sobib.

Vangla teenistuse koerajuht nr 1 vastas: *„Ise peab koera kogu aeg jälgima, et midagi puruks ei tõmbaks, seetõttu teen tööd rihmag, see on ainuke miinus aktiivsel näitamisel. Minu arvates on passiivsel ja proaktiivsel näitamisel rohkem miinuseid, seetõttu olen jäänud aktiivse näitamise juurde, vähemalt on see vanglas nii. Kui ma töötaksin tollis ja peaksin iga päev inimesi otsima siis ilmselt ei oleks aktiivne näitamine kõige sobilikum.“*

Vangla teenistuse koerajuht nr 2 vastas: *„Selle konkreetse koera puhul, tulenevalt tema instinkt pagasist, parim näitamise viis. Kuid instinktikama koera puhul tahaks näha kindlasti markeerimise viisi, kus markeeritavad asjad terveks jäävad.“*

Maksu- ja Tolliametist vastanud koerajuhtidel on kõigil aktiivselt näitavad koerad ja küsitlusest selgus, et kolmele koerajuhile sobis oma koera näitamise viis, kahele ei sobinud. Samas väitis üks koerajuht, et tema koer töösituatsioonis siiski näitab passiivselt, kuigi õpetuses on aktiivselt näitav koer. Koerajuhid, kellele oma koera näitamise viis ei sobinud, tõi välja ka põhjuse.

Maksu- ja Tolliameti koerajuht nr 1 vastas: „*Näitamine võiks olla passiivne või proaktiivne. Aktiivne näitamine võib lõhkuda ja kahjustada vara.*“

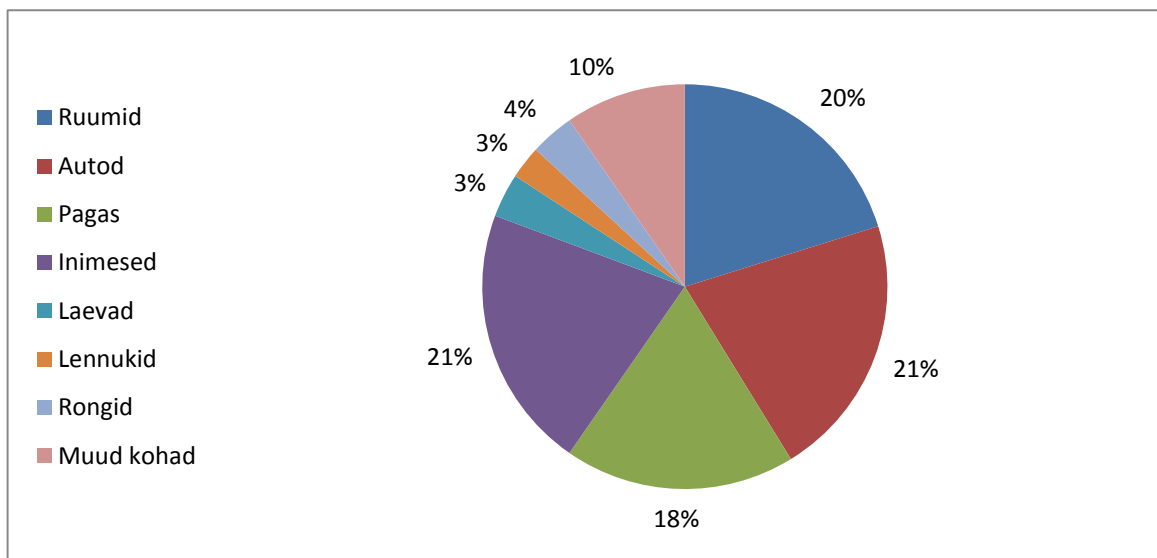
Maksu- ja Tolliameti koerajuht nr 2 vastas: „*Sobib, kuid mitte kõikidel juhtudel, näiteks minu koer isiku peal otsimisel markeeris kraapimisega. Sellega ta mõnikord kahjustab riideid. Ma õpetasin ta ümber ja nüüd reageerib isiku peale haukumisega. Sellise näitamise puhul on raske täpselt aru saada, kust on lõhnaallikas. Nüüd ma teen niimoodi: koer markeerib isikut haukudes, siis panen isiku tooli peale istuma (koer on väike) ja siis näitab kraapimisega täpsema lõhnaallika kohta (teen seda vajadusel). Sobib transpordivahendite, korterite, hoonete kontrollimiseks, sest näitab täpset kohta. Arvan, et kombineeritud näitamise viis on parim, ainult selleks on vaja osata lugeda koera.*“

Küsitlusest selgus, et Politsei- ja Piirivalveametist 17 koerajuhile sobis kasutusel olev näitamise viis. Neist kahel koerajuhil on aktiivselt näitav koer, kümnel passiivselt näitav koer ning seitsmel proaktiivselt näitav koer.

Politsei- ja Piirivalveametis soovis üks vastanud koerajuht oma aktiivselt näitavat koera muuta passiivselt näitavaks koeraks ning laibakoera juht, kelle koer näitab passiivselt, soovib oma koerale hakata õpetama proaktiivset näitamise viisi. Üks koerajuht, kellel on hetkel proaktiivselt näitav koer, soovib uuele kutsikale hakata õpetama passiivset näitamise viisi. Töö autori arvates on ümberõpetamise põhjuseks aktiivselt näitava koera puhul liialt suur risk kahjustada otsitavaid objekte, samas passiivselt näitava koeraga seda ohtu ei ole. Laibakoera juhi soov ümber õpetada võib tulla vajadusest otsida raskesti läbipääsetaval maastikul, kus ei pruugi passiivselt näitav koer olla nii hästi nähtav. Oluliselt lihtsam on, kui koerajuht ei pea oma koeraga liikuma igal sammul kaasas, vaid jälgib teda distantsilt ja liigub raskesti läbipääsetavates kohtades vaid koera markeerimise peale, milleks proaktiivselt näitava koera puhul on haukumine. Proaktiivse koera ümberõpetamine tuleneb koera kasutamisest inimestelt otsimiseks, kus haukuvalt näitav koer võib inimesi hirmutada, samuti kannatab peidukoha täpsuse väljaselgitamine, kuna koer ei haugu konkreetset kohta, vaid pigem mingit piirkonda, kus lõhn on koerale piisavalt tugev .

Küsimusele „*Mida Te peamiselt koeraga otsite?*“ vastas 21%, et otsib teenistukoeraga autodest, sama suur protsent ehk 21% otsib inimestelt, 20% vastanutest otsib ruumidest, 19% vastanutest otsib pagasist, 10% vastanutest otsib muudest kohtadest, 4% vastanutest otsib

laevadest, sama suur protsent ehk 4% otsib lennukitest ja 3% vastanutest otsib teenistuskoeraga rongidest.

Joonis 5. Otsitavad kohad

Küsitlusest selgus, et palju otsitakse inimestelt (21% vastanutest) ning sama palju otsitakse ka autodest, mis töö autori arvates tähendab, et koerad peaksid kindlasti näitama kas passiivselt või proaktiivselt, sest sellised näitamisviisid kahjustavad otsitavat objekti kõige vähem.

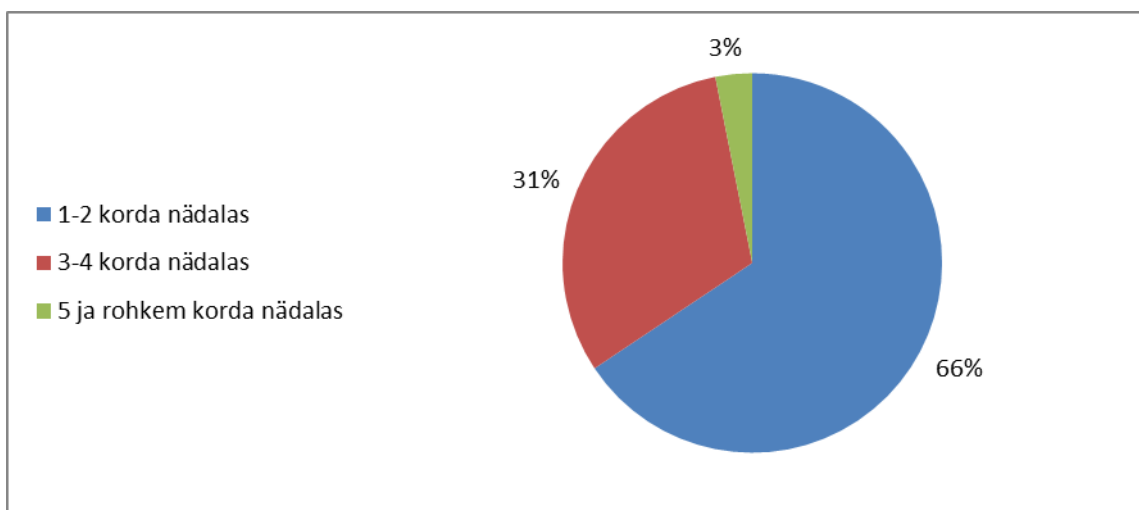
Vastusevariandina oli antud ka muud kohad. Muude kohtadena toodi põhiliselt välja maa-ala otsimine (kuuel korral), samuti pakkide ning kirjade otsimine (viimaseid kahte toodi välja viiel korral).

Küsimusele „Kuidas Te otsite töösituatsioonis?“ vastas 42%, et otsib pigem rihmastatult ja 58%, et pigem ei otsi rihmastatult. Küsitlusest selgub, et peamiselt otsitakse koeraga rihmastatult just aktiivselt näitavate koerte puhul, et vältida otsitavate objektide kahjustamist. Samuti määrab rihma kasutamist otsitava koha turvalisus.

Joonis 6. Rihma kasutamine töö situatsioonis

Üks Vanglateenistuse koerajuht, kellel on proaktiivselt näitav koer, tõi välja, et inimesi otsib reeglina rihmastatult. Üks Maksu- ja Tolliameti koerajuht, kellel on aktiivselt näitav koer, tõi välja, et ei otsi rihmastatult, välja arvatud juhtudel, kui kontrollib autosid piiripunktis. Töö autori arvates on neil juhtudel rihmastatult otsimise põhjuseks otsitavate objektide kaitsmine.

Küsimusele „Kui tihti Te nädalas koera koolitate?“ vastas 66%, et koolitab koera üks kuni kaks korda nädalas, 31% vastanutest koolitab koera kolm kuni neli korda nädalas ja 5% vastanutest koolitab koera viis ja rohkem korda nädalas.

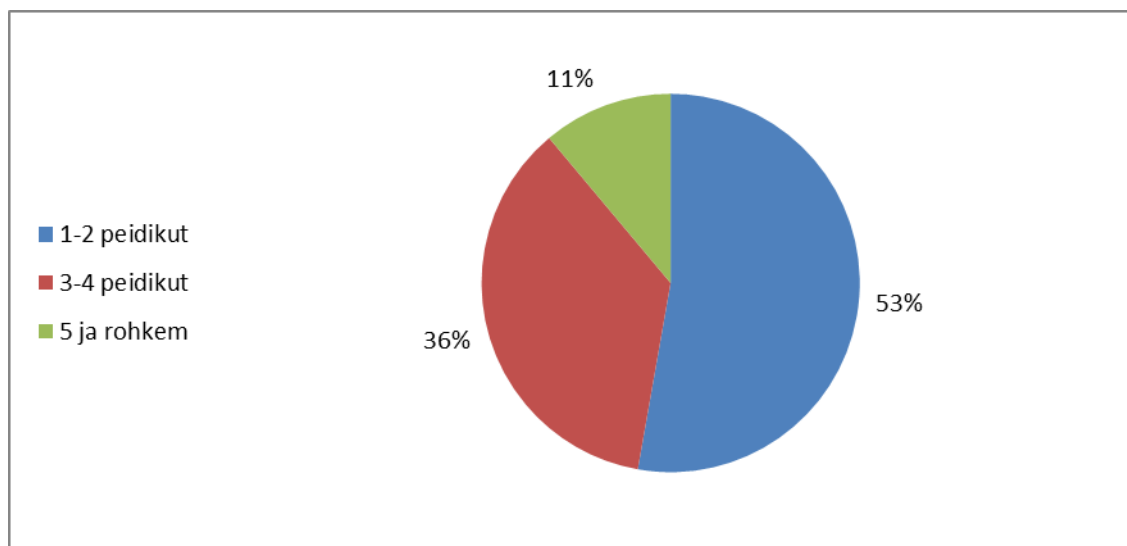
Joonis 7. Koera koolitamise sagedus

Töö autori arvates on üks kuni kaks korda nädalas koolituskordade arv piisav täiskasvanud koera taseme ja motivatsiooni hoidmiseks ning igapäevaste tööülesannete sooritamiseks. Samas noorel koeral peaks nädalas olema rohkem koolituskordi (5 või rohkem).

Küsitlusest selgub, et täiskasvanud koertele teeb vastanutest 71,5% üks kuni kaks harjutust ja 28,5 % kolm kuni neli harjutust nädalas, mis töö autori arvates on täiskasvanud koerale sobilik. Üks vastanutest, kellel on 2-7aastane teenistuskoeer, vastas, et teeb vahel kaks nädalat treeningpausi, mis on töö autori arvates sellises vanuses koerale sobilik. Eriti, kui paus tehakse mingi koolitusetapi vahepeal, et hiljem oleks aru saada, kas koer on õpetatust õigesti aru saanud.

Küsitluse vastustest selgub, et koerajuhtidest, kellel on alla kahe aastased koerad, koolitavad 50% koerajuhtidest oma koeri kolm kuni neli korda nädalas, 25% üks kuni kaks korda nädalas ning vaid 25% koerajuhtidest koolitab oma noort koera viis ja rohkem korda nädalas.

Küsimusele „Mitu peidikut Te harjutuse käigus teete?“ vastas 54%, et teeb koolituse käigus üks kuni kaks peidikut, 34% vastanutest teeb koolituse käigus kolm kuni neli peidikut ja 12% teeb koolituse käigus viis ja rohkem peidikut.

Joonis 8. Koolituse käigus tehtav peidikute arv

Küsitlusest selgub, et suurem osa koerajuhte (54%) teeb harjutuse käigus üks kuni kaks peidikut, mis on töö autori arvates ebapiisav, arvestades koerte keskmist vanust. Üks kuni kaks peidikut harjutuse käigus on piisav koera mingil tasemel hoidmiseks ja aeg-ajalt motivatsiooni tõstmiseks. Kindlasti on selliseid väheste peidikute arvuga harjutusi vaja teha, aga see ei tohi olla põhikoolitus. Nii väheste peidikutega harjutus ei ole piisav, et parandada koera taset. Uuringu käigus selgunud koerte keskmine vanus näitab, et harjutusi tehes peaks olema rohkem peidikuid, mis aitaks koeral edasi areneda.

Töö autor, võttes arvesse uuringu tulemusi, kajastab oma seisukoha töö kokkuvõttes osas.

KOKKUVÕTE

Käesoleva lõputöö eesmärgiks oli välja selgitada, milline oleks kõige sobilikum koolitusmeetod laiba- ja narkokoerte koolitamiseks. Autori hinnangul sai töö eesmärk täidetud.

Antud töö teoreetilises osas anti ülevaade töö uurimisülesanneteks püstitatud teemadest, milleks olid tutvustada koera haistmismeelt ja selle toimimist, narkootikumide ja laiba lõhna ning Eestis kasutatavate koerte tõuge, kes otsivad narkootikumide ja laiba lõhna. Samuti anda ülevaade erinevatest Eestis kasutatavatest koolitusmeetoditest, kuidas panna koeri otsima narkootikumide ja laiba lõhna.

Töö esimeses peatükis kirjeldati enamlevinud teenistuskoerte tõuge narko- ja laibakoerte koolituses, kelledeks on:

- spanjel
- Belgia lambakoer
- Saksa lambakoer
- Labrador

Samuti anti ülevaade koera hingamisaparaadi tööst ja lõhna tundmisest. Tutvustati enamlevinud narkootilisi aineid, mida kasutatakse narkokoerte koolituses (kanep, hašiš, heroiin, ecstasy, amfetamiin, kokaiin ja gammahüdroksübutüraat ehk GHB) ja laibakoerte koolituses kasutatavat lõhna (laiba riided, veri ja inimese liha roiskumise lõhn).

Töö teises peatükis tutvustati Eestis enamlevinud koolitussuundi:

- kutsikakoolitus
- aktiivselt näitava koera koolitus
- passiivselt näitava koera koolitus

- proaktiivselt näitava koera koolitus
- laibakoerte koolitus

Töö autori arvates tuleb Eesti koerajuhtide hulgas teha täiendavat teavitustööd erinevate koolitusmeetodite osas ning selgitada, miks on passiivselt näitav koer parem teenistuses kasutamiseks kui aktiivselt näitav koer. Seda eriti inimestelt otsides, kus aktiivselt näitav koer võib töö autori arvates inimest vigastada ja kahjustada riideid. Proaktiivselt näitava koera haukumine on autori arvates inimese põhjendamatu hirmutamise. Samuti on proaktiivselt näitava koera miinuseks peidukoha täpsus, kuna koer haugub teatud piirkonda ja koerajuhil võib olla raske kindlaks teha konkreetset lõhnaallika kohta. Samas, kui laibakoera puhul on maastikult otsides proaktiivsel koeral eelised just raskesti läbipääsetavates ja halva nähtavusega kohtades, kus koerajuht ei näe, kas koer näitab lamades otsitavat objekti, kuid koera haukumist ta kuuleb.

Mõnedest vastustest tuli välja, et koera töökoht võib olla soosiv aktiivselt näitavale koerale ja hetkel on koerajuht sellega rahul, aga see välistab koera kasutamist kohtades, kus aktiivne näitamine võib otsitavaid objekte rikkuda. Passiivselt näitavat koera saab kasutada ka väljaspool põhitöökohta.

Töö autori arvates on vaja teavitustööd teha koolituste paremaks planeerimiseks. Oluline on teavitustööd teha piisava koolituskordade arvu kohta, et tagada pidev areng ning muuta teenistuskoerte näitamist ning seeläbi teha leidmist tulemuslikumaks. Sama oluline on teavitustöö koolituse käigus tehtavate peidikute arvu kohta, mis võiks autori arvates olla võimalikult varieeruvad ja läbimõeldud. See tagaks koerale stabiilse arengu ning mitmekesisuse ja sealt tuleneva motivatsiooni.

Sissejuhatuses püstitatud eesmärgile selgitada erinevaid koolitusmeetodeid lõhnu otsivatele koertele ja neist välja valida parim meetod, mida kasutada Eestis, jõudis töö autor järeldusele, et kui on laibakoer, siis oleks sobivaim passiivselt ja proaktiivselt näitava koera koolitus ning tõugudest suuremad koerad nagu Saksa lambakoer ja Belgia lambakoer. Narkoeraks, kes otsib peamiselt erinevatest transpordivahendist, ruumidest, pagasist ja inimestelt, nagu spanjel või Labrador.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Ensminger, J. 2012. Police and military dogs. Kirjastus CRC Press

Helton, H. 2009. Canine ergonomiks. Kirjastus CRC Press

Joosepson, E. 1993. Koeraraamat. Kirjastus Valgus

Kiipus, M. Lõhmus, M. 2004. Alkoholismi ja narkomaania ennetamise käsiraamat. Kirjastus OÜ Data AD

Kaldenbach, J. 1998. K9 scent detection. Kirjastus Detseling Enterprises Ltd

Koerajuhtide põhikursuse õppekava. Kinnitatud Politsei- ja piirivalvekolledži direktori 16.12.2010.a käskkirjaga nr 6.2 - 21/89

Koeratõugude kirjeldused www.koer.ee/koeratoud.html välja otsitud 08.09.2012

Land, T. 2009. Politsei Teenistuskoerte kasutamine. Publitseerimata lõputöö. Sisekaitseakadeemia, Tallinn

Murray, S. 2012. Passive Alert Detection Dog Training. Kirjastus ATS K9 LLC

Mistafa, R. 1998. K9 explosive detection a manual fore trainers. Kirjastus Detselig Enterprise Ltd

Oiseth, O,V. 1999. Narkootikumid ning doping- ja muud tervistkahjustavad ained. Kirjastus Tehnoprint

Rebmann, A. David, E. Sorg, M. 2000. Cadaver dog handbook. Kirjastus CRC Press LLC

Robicheaux, J. John, A, R, Johns. 1996. Basic narcotic detection dog training. Kirjastus John, A, R, Johns

Stejskal, M, S. 2013. Death, decomposition and detektor dogs. Kirjastus CRC Press Taylor and Francis Group

Stevens, D. 2010. A Guide to Police Dogs Including German Shepherd, Boxer, Rottweiler, American Pit Bull Terrier and More. Kirjastus Webster's Digital Services

Syrotuck, W.2010. Scent and the scenting dog. Kirjastus Barkleigh production inc

Wolfgang, W. 2001 Koiran hajuaisti ja nenätyöskentely Palveluskoirat 5

SUMMARY

This thesis is presented on 42 pages. Cited sources list includes 17 titles. In this work is given 10 figures. The thesis is written in Estonian and summary is in English. Aim of this thesis was to find out what would be the most appropriate method of training the cadaver and sniffer dogs. The aim of thesis was completed.

This thesis provide an overview of the theoretical part of the work of the research themes over the set tasks, which were to give overview of dogs sense of smell and its functioning, drugs, cadaver and breeds which are used in service, who are looking for drugs and cadaver sent. As well as providing an overview of the different training methods that are used in Estonia and how to teach the dogs to look for drugs and cadaver sent.

Aim of this study was to determine Estonian Police and Border Guard, Estonian Tax and customs Board and the Prison Service drug and cadaver dog's indicating ways. And also dog handler's satisfaction with the training to use and the volume of work. To investigate the best way, the author conducted a survey, for what he composed the questionnaire survey.

The author's research question was that passively indicative dog's training is the best training method. Parts of the responses came out of the dog's job may be in favor of an active indicative dog and handler is currently pleased with it, but it eliminates the dog's use in places where the actively indicating can damage objects. Passively indicative dog can be used outside the place of main employment.

LISA 1. ANKEETKÜSITLUS

LÕHNU OTSIVATE TEENISTUSKOERTE KOOLITUSMEETODITE KASUTAMISE ALANE KÜSIMUSTIK.

Lugupeetud kolleeg! Teostan Sisekaitseakadeemia Politsei- ja piirivalvekolledži lõputöö raames uuringut lõhnu otsivate teenistuskoe koostise koolitusmeetoditest.

Olen väga tänulik, kui leiate aega vastamiseks alljärgnevatele küsimustele. Käesoleva küsimustiku eesmärgiks on teada saada, milline koolitusmeetod on parim lõhna otsivatele koostisele.

Konkreetsete vastajate vastused jäävad anonüümseteks.

Täidetud ankeet tagastage palun elektrooniliselt aadressile andres.suurkyla@sisekaitse.ee või paber kandjal Teenistuskoe koostise keskusesse **hiljemalt 15. märtsiks 2013.**

1. Kus on Teie teenistukoostis?

.....

2. Mis suunitlusega on Teie koostis?

a) narkoostis

b) laibakoostis

3. Mis tõugu teenistukoostis Teil on?

- a) spanjel
- b) Saksa lambakoer
- c) Belgia lambakoer
- d) Labrador
- e) muu

4. Kui vana on Teie koer?

- a) kuni 2 aastat
- b) 2-7 aastat
- c) üle 7 aasta

5. Milline on Teie koera näitamise viis?

- a) aktiivne
- b) passiivne
- c) proaktiivne (haukumine)

6. Kas Teie teenistuskoe näitamise viis sobib Teile? Kui ei sobi, siis millist näitamise viisi eelistaksite ja miks?

- a) Jah sobib
- b) Ei sobi
-
-
-

7. Mida Te peamiselt koeraga otsite?

- a) ruumid
- b) autod
- c) pagas
- d) inimesed
- e) laevad
- f) lennukid
- g) rongid
- h) muud kohad (mis need on?).....

8. Kuidas Te otsite töösituatsioonis?

- a) Pigem otsin rihmastatult
- b) Pigem ei otsi rihmastatult

9. Kui tihti Te nädalas koera koolitate?

- a) 1-2 korda nädalas
- b) 3-4 korda nädalas
- c) 5 ja rohkem korda nädalas

10. Mitu peidikut Te ühe harjutuse käigus teete?

- a) 1-2
- b) 3-4
- c) 5 ja rohkem

TÄNAN TEID VASTUSTE EEST!